

Góralski, Wojciech

Skład osobowy Kapituły Katedralnej Płockiej w okresie rządów diecezją biskupa Tadeusza Pawła Zakrzewskiego (1946-1961)

Studia Płockie 35, 241-256

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Wojciech Góralski

SKŁAD OSOBOWY KAPITUŁY KATEDRALNEJ PŁOCKIEJ W OKRESIE RZĄDÓW DIECEZJĄ BISKUPA TADEUSZA PAWŁA ZAKRZEWSKIEGO (1946-1961)

Wstęp

Powstała na przełomie XI i XII wieku Kapituła Katedralna Płocka, ukształtowana jako samodzielna korporacja w początkach wieku XIII, na przestrzeni swych bogatych dziejów podlegała wielorakiej ewolucji. Zmieniające się uwarunkowania oraz okoliczności czasu nie pozostawały bez wpływu nie tylko na stopień aktywności funkcjonowania tej znaczącej w życiu diecezji instytucji, lecz także na jej strukturę organizacyjną.

Jednym z elementów ustroju prawnego kapituły płockiej była (i nadal pozostaje) liczba i układ prałatur i kanonikatów, tworzące określone ramy dla składu osobowego tego gremium. Liczące pierwotnie 12 członków kolegium kapitulne (3 prałatów i 9 kanoników), w połowie XII stulecia ma już w swojej strukturze 24 miejsca (6 prałatur i 18 kanonikatów). Z kolei w początkach XIV wieku zasiada w nim 27 duchownych (8 prałatów i 19 kanoników), w drugiej połowie XV wieku 32 (9 prałatów i 23 kanoników), a pod koniec XVI stulecia 33 (9 prałatów i 24 kanoników). W 1636 roku kapituła liczyła 34 członków (9 prałatów i 23 kanoników; ponadto 2 kanoników nadliczbowych). W roku 1784 korporacja ta obejmuje 30 członków (9 prałatów i 21 kanoników). Od roku zaś 1819 w jej skład wchodzi już tylko 12 duchownych (4 prałatów i 8 kanoników).

Gdy chodzi o układ prałatur, to od 1903 roku jest on następujący: 1. prepozyt; 2. archidiakon; 3. dziekan; 4. scholastyk. Co się tyczy natomiast kanonikatów, to w wymienionym roku, piastujący cztery pierwsze otrzymali następujące tytuły: 1. kantor; 2. kustosz; 3. penitencjarz; 4. teolog (cztery dalsze nie były związane z żadnymi tytułami), co pozostawało w mocy aż do roku 1999¹.

¹ Zob. W. Góralski, Kapituła katedralna w Płocku XII-XVI w. Studium z dziejów organiza-

1. Skład kapituły w przededniu objęcia rządów w diecezji przez biskupa Tadeusza Pawła Zakrzewskiego

Skład osobowy kapituły istniejącej w momencie wybuchu drugiej wojny światowej² znacznie się zmniejszył, siedmiu bowiem członków tego gremium (bp Leon Wetmański, ks. Piotr Dmochowski, ks. Adolf Modzelewski, ks. Franciszek Klimkiewicz, ks. Józef Michalak, ks. Tadeusz Dublewski, ks. Ludwik Wilkoński) straciło życie podczas okupacji niemieckiej³ (po nagłej śmierci tego ostatniego internowany w Słupnie arcybiskup Nowowiejski mianował kanonikiem – w dniu 12 czerwca 1940 roku – ks. Waława Jezuska).

Po wyzwoleniu Płocka (21 stycznia 1945 roku), w dniu 28 lutego tegoż roku odbyło się pierwsze posiedzenie liczącej wówczas sześciu członków kapituły. Wzięli w niej udział czterej kanonicy: Stanisław Figielski, ks. Kazimierz Targowski, ks. Piotr Kontecki i ks. Waława Jezuska (ks. Feliks Słonicki i ks. Władysław Mąkowski przebywali poza Płockiem). Obradom przewodniczył najstarszy z obecnych nominacją kanonik, ks. S. Figielski, ówczesny administrator apostolski diecezji. Prokuratorem kolegium kanonicznego wybrano wówczas ks. K. Targowskiego, a na kolejnym posiedzeniu (10 lipca 1945 roku) na sekretarza powołano ks. W. Jezuska⁴. Pierwsze sesje kapitulne zdominowały sprawy remontu znacznie uszkodzonej już podczas nalotów niemieckich – we wrześniu 1939 roku – katedry.

Gdy 26 marca 1945 roku zmarł ks. W. Mąkowski, w kapitule istniało aż siedem wakatów. Jej skład, obejmujący zaledwie pięciu kanoników, przedstawiał się wówczas następująco:

1. prepozyt: vacat;
2. archidiakon: vacat;

cji prawnej kapituł polskich, Płock 1979, s. 72-90; Tenże, Kapituła Katedralna Płocka. Zarys 900-tnich dziejów organizacji prawnej, Płock 2007, s. 10-11.

² Skład ten przedstawiał się następująco: bp Leon Wetmański (prepozyt); ks. Piotr Dmochowski (archidiakon); ks. Adolf Modzelewski (dziekan); ks. Franciszek Klimkiewicz (scholastyk); ks. Kazimierz Targowski (kantorek); ks. Józef Michalak (kustosz); ks. Ludwik Wilkoński (penitencjarz); ks. Feliks Słonicki (teolog); ks. Stanisław Figielski; ks. Władysław Mąkowski; ks. Piotr Kontecki; ks. Tadeusz Dublewski. Zob. W. Góralski, Skład osobowy kapituły płockiej w okresie rządów diecezją arcybiskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego, w: Arcybiskup Antoni Julian Nowowiejski (1908-1941). W pięćdziesiąt rocznicę męczeńskiej śmierci, pod red. A. Suskiego, W. Góralskiego i T. Żebrowskiego, Płock 1991, s. 208.

³ Sześciu członków kapituły poniosło śmierć męczeńską: bp Leon Wetmański (10.10.1941 r. w Działdowie), ks. Piotr Dmochowski (18.02.1941 r. w Działdowie), ks. Adolf Modzelewski (20.02.1941 w Działdowie), ks. Franciszek Klimkiewicz (ok. 20.02. 1941 r. w Działdowie), ks. Józef Michalak (20.06.1941 r. w Działdowie), ks. Tadeusz Dublewski (19.01. 1945 r. w Płocku). Ks. Ludwik Wilkoński zmarł nagle (02.06.1940 r.) w Słupnie, internowany tam wraz z abp. A. J. Nowowiejskim i bp. L. Wetmańskim. Zob. Góralski, Skład osobowy, jw., s. 208-209.

⁴ Archiwum Kapituły Katedralnej Płockiej (odtąd: AKKP), Księga Protokółowych Posiedzeń i Uchwał Kapituły Katedralnej w Płocku od 28 lutego 1945 roku do 8 maja 1988 roku (odtąd: KPPU), k. 1.

3. dziekan: vacat;
4. scholastyk: vacat;
5. kanonik kantor: ks. Kazimierz Targowski (oficjał Sądu Biskupiego)⁵;
6. kanonik kustosz: vacat;
7. kanonik penitencjarz: ks. Feliks Słonicki (rektor Wyższego Seminarium Duchownego)⁶;
8. kanonik teolog: ks. Stanisław Figielski (administrator apostolski i proboszcz par. św. Bartłomieja w Płocku oraz dziekan płocki)⁷;
9. kanonik: vacat;
10. kanonik: ks. Piotr Kontecki (profesor Wyższego Seminarium Duchownego i proboszcz par. Bodzanów)⁸;
11. kanonik: vacat;
12. kanonik: ks. Waław Jezusek (kanclerz Kurii Diecezjalnej i profesor Wyższego Seminarium Duchownego)⁹.

⁵ Ks. Kazimierz Targowski, ur. 3 sierpnia 1879 roku, wyświęcony na kapłana w 1903 roku, był kanclerzem Kurii Diecezjalnej i proboszczem parafii Trzepowo, a następnie oficjałem Sądu Biskupiego. Otrzymał godność prałata papieskiego. Do kapituły wszedł w 1926 roku. Zmarł 4 grudnia 1957 roku. Zob. W. Jezusek, Ks. Kazimierz Targowski [nekrolog], „Miesięcznik Pasterski Płocki” (odtąd: MPP) 42 (1957), nr 12, s. 384; S. Wierzbicki, Byli naszymi duszpasterzami. Kapłani Kościoła Płockiego zmarli w latach 1901-2005, Płock 2005, s. 148.

⁶ Ks. Feliks Słonicki, ur. 26 października 1879 roku, wyświęcony na kapłana w 1905 roku, magister teologii, licencjat nauk biblijnych, był wikariuszem w parafiach: Klukowo, Bielsk i przy katedrze płockiej, a także kapelanem wojskowym w garnizonie płockim. Po studiach w Akademii Duchownej w Petersburgu oraz w Papieskim Instytucie Biblijnym był profesorem, a następnie także rektorem Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku, a także dyrektorem Instytutu Wyższej Kultury Religijnej w tym mieście. Otrzymał godność prałata papieskiego. Do kapituły wszedł w 1933 roku. Zmarł 12 grudnia 1949 roku. Zob. W. Jezusek, Ks. Feliks Słonicki [nekrolog], MPP 38 (1949), nr 11-12, s. 331-332; S. Wierzbicki, jw., s. 135.

⁷ Ks. Stanisław Figielski, ur. 26 listopada 1875 roku, wyświęcony na kapłana w 1898 roku, doktor teologii (po studiach w Rzymie), był wikariuszem parafii Rypin, rektorem kościoła pobernaldyńskiego w Przasnyszu, proboszczem parafii Radzymin, prokuratorem Seminarium Duchownego w Płocku, redaktorem tygodnika „Mazur”, proboszczem parafii Trzepowo, prefektem Gimnazjum im. Władysława Jagiełły w Płocku, Oficjałem Sądu Biskupiego, proboszczem parafii Pułtusk, a następnie parafii św. Bartłomieja w Płocku, dziekanem płockim, wikariuszem generalnym, administratorem diecezji płockiej w l. 1941-1946. Otrzymał godność prałata papieskiego, a następnie protonotariusza apostolskiego. Do kapituły wszedł w 1930 roku. Zmarł 20 sierpnia 1958 roku. Zob. W. Jezusek, Ks. Stanisław Figielski [nekrolog], MPP 43 (1958), nr 9, s. 180-188; Wierzbicki, jw., s. 149.

⁸ Ks. Piotr Kontecki, ur. 31 stycznia 1889 roku, wyświęcony na kapłana w 1912 roku, magister teologii (po studiach w Akademii Duchownej w Petersburgu), był kapelanem w armii rosyjskiej, a następnie wikariuszem w Płocku, inspektorem oraz profesorem Niższego i Wyższego Seminarium Duchownego, proboszczem parafii Bodzanów. Otrzymał godność szambelana papieskiego. Do kapituły wszedł w 1936 roku. Zmarł 17 sierpnia 1960 roku. Zob. W. Jezusek, Ks. Piotr Kontecki [nekrolog], MPP 48 (1963), nr 4, s. 78-81; Wierzbicki, jw., s. 153.

⁹ Ks. Waław Jezusek, ur. 14 września 1896 roku, wyświęcony na kapłana w 1920 roku, doktor prawa kanonicznego, był wikariuszem w Pułtusku, a następnie studiował w Rzymie. Po studiach był kanclerzem Kurii Diecezjalnej, notariuszem Sądu Biskupiego, profesorem, a nastę-

Tymczasem w dniu 12 kwietnia 1946 roku papież Pius XII mianował do osieroconej diecezji płockiej biskupa rezydencjalnego – w osobie 63-letniego Tadeusza Pawła Zakrzewskiego, dotychczasowego biskupa pomocniczego diecezji łomżyńskiej. Z oficjalną informacją o tej decyzji Ojca świętego kapituła zapoznała się podczas swojego posiedzenia nadzwyczajnego, zwołanego na 16 kwietnia, kiedy to odczytano pismo kard. Augusta Hlonda, prymasa Polski, w tej sprawie z 12 kwietnia. Tego samego dnia kapituła wystosowała do nominata pismo gratulacyjne wraz z zapowiedzią rychłego przybycia do Ostrowi Mazowieckiej (diecezja łomżyńska), miejsca jego rezydencji od czasów okupacji¹⁰. Podczas tej wizyty powitalnej, złożonej biskupowi T. P. Zakrzewskiemu w wymienionym mieście przez trzech przedstawicieli kapituły (księżę: K. Targowskiego, F. Słonickiego i W. Jezuska), nowy rządca diecezji pytał swoich rozmówców o szereg spraw, a jedna z nich dotyczyła aktualnego składu osobowego gremium kapitulnego¹¹.

Po przybyciu do Płocka 28 maja 1946 roku nowego ordynariusza, nazajutrz miało miejsce kanoniczne objęcie przez niego powierzonej mu diecezji. Akt ten, stosownie do kan. 334 § 3 KPK z 1917 roku, dokonał się poprzez okazanie przez nominata wspomnianego wyżej pisma prymasa Polski z dnia 12 kwietnia zgromadzonym na posiedzeniu nadzwyczajnym członkom kapituły katedralnej (obecni byli wszyscy), z czego protokół sporządził sekretarz tego kolegium i zarazem kanclerz Kurii Diecezjalnej (ks. W. Jezusek). W swoim przemówieniu wygłoszonym po dopełnieniu tej czynności biskup nawiązał do posługi swojego poprzednika-męczennika, arcybiskupa A. J. Nowowiejskiego, podziękował za kierowanie diecezją jej dotychczasowemu administratorowi apostolskiemu w osobie ks. S. Figielskiego i oświadczył, że mianuje go swoim wikariuszem generalnym. Jednocześnie zakomunikował, że na mocy dekretu prymasa Polski, wydanego na podstawie specjalnych uprawnień, na czas remontu katedry, funkcję prokatedry będzie pełnił kościół parafialny św. Bartłomieja w Płocku¹². Uroczysty ingres nowego biskupa do prokatedry miał miejsce – przy czynnym udziale kapituły – 30 maja 1946 roku (otwarcie katedry nastąpiło 25 grudnia tego samego roku)¹³.

nie rektorem Wyższego Seminarium Duchownego i kapelanem w Zakładzie Wychowawczym Anioła Stróża, od 1963 roku był wikariuszem generalnym (dwukrotnie), a potem wiceoficjałem Sądu Biskupiego. Otrzymał godność prałata papieskiego, a następnie protonotariusza apostolskiego. Do kapituły wszedł w 1940 roku. Zmarł 5 grudnia 1982 roku. Zob. M. M. Grzybowski, Ks. Waclaw Jezusek [nekrolog], MPP 75 (1990), nr 7-8, s. 299-310; W. Góralski, Ksiądz Profesor Waclaw Jezusek 1896-1982, w: Mistrzowie i Nauczyciele. Profesorowie Seminarium Duchownego w Płocku 1965-2000, pod red. I. Mroczkowskiego, Płock 2001, s. 233-269; Wierzbicki, jw., s. 197.

¹⁰ W piśmie tym znalazła się także informacja o odznaczeniu przez Papieża ks. Stanisława Figielskiego, dotychczasowego administratora apostolskiego diecezji, godnością protonotariusza apostolskiego *ad instar participantium*. AKPP, KPPU, k. 5-5v.

¹¹ Zob. Protokół z posiedzenia zwyczajnego kapituły z dnia 5 maja 1946 roku, AKKP, KPPU, k. 6-6v. W relacji nie wskazano daty wizyty delegatów kapituły u biskupa T. P. Zakrzewskiego.

¹² Zob. Protokół z posiedzenia nadzwyczajnego kapituły z dnia 29 maja 1946 roku, AKKP, KPPU, k. 7-7v.

¹³ Zob. tamże, k. 11 v.

2. Uzupełnienie składu kapituły w latach 1946-1947

„Szczątkowy” skład osobowy kapituły skłonił nowego biskupa płockiego do podjęcia niezbędnych działań zmierzających do uzupełnienia braków, które wciąż trwały, przypominając daninę męczeńskiej krwi złożonej przez jej prałatów i kanoników. Tym bardziej, że zabiegała o to u ordynariusza sama kapituła w osobach tworzących to gremium pięciu kanoników. „Liczba kanoników jest nikła, za ledwie pięciu, spośród których jeden jest proboszczem na parafii poza Płockiem”, stwierdzono na posiedzeniu zwyczajnym kapituły w dniu 2 maja 1947 roku¹⁴.

Ponieważ w myśl obowiązującego wówczas prawa (kan. 396 § 1 KPK) mianowanie na prałatury kapitulne było zastrzeżone Stolicy Apostolskiej, a wszystkie cztery w kapitule płockiej wakowały, biskup Zakrzewski rozpoczął swoje starania o obsadzenie właśnie tych *dignitates* już 21 października 1946 roku, kierując w tej sprawie pismo do kard. Augusta Hlonda, prymasa Polski. Prosił w nim o mianowanie zaproponowanych kandydatów na wakujące prałatury oraz o prawo desygnowania przez siebie kandydatów na kanonie opróżnione przez tzw. dostojników papieskich, a tym samym zastrzeżone Stolicy Apostolskiej¹⁵.

W odpowiedzi na pismo biskupa płockiego prymas Polski, dekretem z dnia 25 maja 1947 roku, powołując się na specjalne uprawnienia otrzymane 25 października 1946 roku od Kongregacji do Spraw Nadzwyczajnych, upoważnił tegoż biskupa do mianowania prałatami kapituły czterech wskazanych przez niego kandydatów (prepozytem – ks. Stanisława Figielskiego; archidiakonem – ks. Leona Gościckiego; dziekanem – ks. Kazimierza Targowskiego; scholastykiem – ks. Feliksa Słonickiego)¹⁶.

Dysponując otrzymanymi uprawnieniami, ordynariusz płocki zwołał nadzwyczajne posiedzenie kapituły na 27 maja 1947 roku do swojej rezydencji. Zapoznał wówczas członków kolegium kapitulnego z dokumentami, mocą których został upoważniony do mianowania czterech zaproponowanych przez siebie prałatów tego gremium oraz pięciu kanoników. Oświadczył następnie, że przed dwoma dniami, wykonując dekret prymasa Polski, mianował prałatami kapitulnymi: ks. Stanisława Figielskiego – prepozytem (z prawem zatrzymania funkcji proboszcza parafii św. Bartłomieja w Płocku), ks. Leona Gościckiego – archidiakonem (z tymczasowym zwolnieniem z obowiązku rezydencji i prawem zatrzymania funkcji proboszcza parafii Goworowo), ks. Kazimierza Targowskiego – dziekanem i ks. Feliksa Słonickiego – scholastykiem¹⁷.

Kilka dni później, 3 czerwca, miała miejsce w katedrze płockiej – z udziałem biskupa – uroczysta, pierwsza po wojnie, instalacja nowo mianowanych prałatów

¹⁴ Protokół z posiedzenia zwyczajnego kapituły z dnia 2 maja 1947 roku, AKKP, KPPU, k. 11v.

¹⁵ Archiwum Kurii Diecezjalnej w Płocku (odtąd: AKD), Kapituła Katedralna Płocka 1946-II 1964, sygn. 42-VIII C.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Protokół z posiedzenia nadzwyczajnego kapituły z dnia 27 maja 1947 roku, AKKP, KPPU, k. 12-12v.

kapituły¹⁸. Gdy po ceremonii instalacyjnej nowi prałaci wraz z pozostałymi członkami kapituły udali się na kapitularz, biskup Zakrzewski skierował do nich krótkie słowo. Powiedział wówczas między innymi: „Chwila obecna, po roku mego pasterzowania w diecezji, jest ważna, decydująca. Wojna uczyniła spustoszenie w stanie personalnym Kapituły, mającej tak piękną przeszłość. Dlatego jedną z moich pierwszych trosk było skompletowanie Kapituły, o co się zwróciłem do Ojca św. w październiku ubiegłego roku. Czekałem do maja roku bieżącego. Nie otrzymując tak długo odpowiedzi, zwróciłem się do Prymasa Polski, od którego otrzymałem pismo następującej treści [nastąpiło odczytanie wspomnianego dekretu kard. A. Hlonda]”¹⁹. W imieniu nowo mianowanych prałatów kapitulnych głos zabrał ks. Stanisław Figielski, dziękując ordynariuszowi za spowodowanie tak znaczących nominacji. „Chętnie będziemy współpracowali z Waszą Ekszelencją jako senat biskupa”, nadmieniał na zakończenie swojego wystąpienia, zapraszając następnie ordynariusza i członków kapituły na wspólny obiad do plebanii farnej²⁰.

Po obsadzeniu godności (prałatur) w kapitule, jej skład osobowy, obejmujący sześciu członków, przedstawiał się następująco:

1. prepozyt: ks. Stanisław Figielski;
2. archidiakon: ks. Leon Gościcki (proboszcz parafii Goworowo)²¹;
3. dziekan: ks. Kazimierz Targowski;
4. scholastyk: ks. Feliks Słonicki;
5. kanonik kantor: vacat;
6. kanonik kustosz: vacat;
7. kanonik penitencjarz: vacat;
8. kanonik teolog: vacat;
9. kanonik: vacat;
10. kanonik: ks. Piotr Kontecki;
11. kanonik: vacat;
12. kanonik: ks. Waław Jezusek.

Tak więc sześć kanonii pozostawało wakującymi, w tym pięć (kantora, kustosa i teologa oraz kanonie piąta i szósta), na mocy kan. 1435 § 1, nn. 1 i 4 KPK, stały się zastrzeżone Stolicy Apostolskiej, gdy chodzi o ich obsadzenie.

Ponieważ w dekrete kard. Hlonda nie było wzmianki o upoważnieniu biskupa płockiego do mianowania kandydatów na kanonie zastrzeżone Stolicy Apostolskiej, tenże biskup, natychmiast (pismem z dnia 27 maja 1947 roku) skierował do prymasa Polski ponowną prośbę o upoważnienie go do obsadzenia tych kano-

¹⁸ Instalacja nowych prałatów w dniu 3 czerwca 1947 roku, AKKP, KPPU, k. 13.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Tamże, k. 13v.

²¹ Ks. Leon Gościcki, ur. 12 września 1870 roku, wyświęcony na kapłana w 1895 roku, był wikariuszem w parafiach: Bodzanów, Przasnysz Ciechanów i Szwelice, a następnie proboszczem parafii Małkinia, a potem Goworowo. Otrzymał godność prałata papieskiego. Do kapituły wszedł w 1947 roku. Zmarł 20 października 1948 roku. Zob. W. Jezusek, Ks. Leon Gościcki [nekrolog], MPP 37 (1948), nr 11, s. 482-490; Wierzbicki, jw., s. 133.

nii²². Odpowiadając dwa dni później na ten wniosek, prymas Hlond informował biskupa, że Dataria Apostolska nie udzieliła mu uprawnienia w tej sprawie. Jednocześnie zaznaczył, że jeśli mianowanie kanoników na wakujące miejsca w kapitule jest czymś pilnym, to na podstawie specjalnych pełnomocnictw może upoważnić biskupa do dokonania tych nominacji, a w związku z tym prosi o podanie nazwisk kandydatów²³.

W piśmie z dnia 4 czerwca 1947 roku biskup Zakrzewski wskazał kandydatów na pięć wakujących kanonii (na kanonika kantora – ks. Piotra Konteckiego; na kanonika kustosza – ks. Wacława Jezuska; na kanonika teologa – ks. Romana Fronczaka; na kanonię po ks. Stanisławie Figielskim – ks. Ludomira Lissowskiego; na kanonie po ks. Piotrze Konteckim – ks. Stanisława Tenderendę)²⁴. Dekretem z dnia 20 czerwca prymas Polski upoważnił wówczas biskupa płockiego do mianowania wskazanych kandydatów na określone kanonie²⁵.

Wykonując otrzymane upoważnienie, biskup Zakrzewski dokonał – już 24 czerwca wymienionego roku – nominacji na owe kanonie. Tak więc na kanonię kantora posunął ks. Piotra Konteckiego, a na kanonię kustosza ks. Wacława Jezuska. Natomiast kanonikiem teologiem został mianowany ks. Roman Fronczak, rektor kościoła św. Dominika w Płocku i prefekt Liceum Ogólnokształcącego im. Marszałka Stanisława Małachowskiego w tym mieście. Kanonię piątą otrzymał wówczas ks. Ludomir Lissowski, proboszcz parafii Sierpc, a kanonie szóstą ks. Stanisław Tenderenda, dyrektor Caritas i administrator parafii Imielnica²⁶.

Jednocześnie, działając na podstawie swojej władzy zwyczajnej (kan. 403 KPK), biskup płocki obsadził wówczas kanonię penitencjarza, nadając ją ks. Jakubowi Wójcickiemu, profesorowi Wyższego Seminarium Duchownego, oraz kanonię siódmą, którą otrzymał ks. Leon Pomaski, wiceoficjał miejscowego Sądu Biskupiego²⁷. Natomiast 19 grudnia 1947 roku, na ostatnią, ósmą kanonię, został mianowany ks. Ignacy Marciniak, wicedyrektor i profesor Niższego Seminarium Duchownego (wkrótce po swoim powrocie z obozu w Dachau)²⁸.

W ten sposób, z końcem roku 1947, kapituła zaczęła funkcjonować już w pełnym swoim składzie, który przedstawiał się następująco:

1. prepozyt: ks. Stanisław Figielski;
2. archidiacon: ks. Leon Gościcki;
3. dziekan: ks. Kazimierz Targowski;
4. scholastyk: ks. Feliks Słonicki;
5. kanonik kantor: ks. Piotr Kontecki;

²² AKD, Kapituła Katedralna Płocka, jw.

²³ Tamże.

²⁴ Tamże.

²⁵ Tamże.

²⁶ Protokół z posiedzenia nadzwyczajnego kapituły z dnia 24 czerwca 1947 roku, AKKP, KPPU, k. 16.

²⁷ Tamże.

²⁸ Protokół z posiedzenia nadzwyczajnego kapituły z dnia 19 grudnia 1947 roku, AKKP, KPPU, k. 22v.

6. kanonik kustosz: ks. Waław Jezusek;
7. kanonik penitencjarz: ks. Jakub Wójcicki (profesor Wyższego Seminarium Duchownego)²⁹;
8. kanonik teolog: ks. Roman Fronczak (rektor kościoła św. Dominka w Płocku)³⁰;
9. kanonik: ks. Ludomir Lissowski (proboszcz parafii Sierpc)³¹;
10. kanonik: ks. Stanisław Tenderenda (dyrektor Caritas i administrator parafii Imielnica)³²;
11. kanonik: ks. Leon Pomaski (wiceoficjał Sądu Biskupiego)³³;

²⁹ Ks. Jakub Wójcicki, urodzony 14 lipca 1884 roku, wyświęcony na kapłana w 1912 roku, magister teologii, po studiach w Akademii Duchownej w Petersburgu był profesorem i wicerektorem Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku oraz dyrektorem Archiwum Diecezjalnego i Biblioteki Diecezjalnej. Do kapituły wszedł w 1947 roku. Zmarł 21 marca 1955 roku. Zob. W. Jezusek, Ks. Jakub Wójcicki [nekrolog], MPP 48 (1963), nr 1-2, s. 23-25; Wierzbicki, jw., s. 143-144.

³⁰ Ks. Roman Fronczak, urodzony 24 sierpnia 1884 roku, wyświęcony na kapłana w 1918 roku, był wikariuszem w parafiach Lekowo i Krasne, wicekustoszem katedry i prefektem szkół płockich. Podczas okupacji niemieckiej został wikariuszem parafii Ciekosyn i administratorem parafii Dziektarzewo. Po wojnie został rektorem kościoła św. Dominika w Płocku i prefektem Liceum Ogólnokształcącego im. Marszałka Stanisława Małachowskiego w tym mieście, przez kilka lat był ponadto profesorem Wyższego Seminarium Duchownego. Do kapituły wszedł w 1947 roku. Zmarł 16 lutego 1969 roku. Zob. W. Jezusek, Ks. Roman Fronczak [nekrolog], MPP 55 (1970), nr 1-3, s. 69-72; J. Kraszewski, Książd Profesor Rona Fronczak 1894-1969, w: *Mistrzowie i Nauczyciele*, jw., s. 137-158; Wierzbicki, jw., s. 165.

³¹ Ks. Ludomir Lissowski, urodzony 13 października 1888 roku, wyświęcony na kapłana w 1911 roku, był wikariuszem w Płocku, Ostrołęce, Rzekuniu, Ostrowi Mazowieckiej, prefektem w Płocku, a następnie proboszczem w parafiach: Dąbrowa, Wieczfnia, Zegrze i Sierpc. Otrzymał godność prałata papieskiego. Do kapituły wszedł w 1947 roku. Zmarł w 17 kwietnia 1972 roku. Zob. W. Jezusek, Ks. Ludomir Lissowski [nekrolog], „*Studia Płockie*” 6 (1978), s. 199-220; Wierzbicki, jw., s. 171.

³² Ks. Stanisław Tenderenda, urodzony 25 marca 1898 roku, wyświęcony na kapłana w 1925 roku, magister filozofii, był wikariuszem parafii Brańszczyk, a następnie studiował na Wydziale Teologicznym i Wydziale Filologii Uniwersytetu Warszawskiego. Po studiach został profesorem łączny w Wyższym i Niższym Seminarium Duchownym, rektorem kościoła św. Jana Chrzciciela w Płocku oraz dyrektorem Akcji Katolickiej, dyrektorem Stowarzyszeń Religijnych i dyrektorem Katolickiego Uniwersytetu Ludowego w Proboszczewicach. Podczas okupacji niemieckiej pełnił funkcję wikariusza parafii Brańszczyk i Wyszków. Po wojnie był wizytatorem nauki religii w szkołach średnich i powszechnych, dyrektorem Caritas, administratorem, a następnie proboszczem parafii Imielnica, proboszczem parafii Mława, wreszcie proboszczem parafii Ciechanów. Otrzymał godność prałata papieskiego. Do kapituły wszedł w 1947 roku. Zmarł 27 marca 1984 roku. Zob. T. Rutowski, Ks. Stanisław Tenderenda [nekrolog], MPP 69 (1984), nr 5, s. 196-201; M. M. Grzybowski, Książd Profesor Stanisław Tenderenda 1898-1984, w: *Mistrzowie i Nauczyciele*, jw., s. 483-497; Wierzbicki, jw., s. 200-201.

³³ Ks. Leon Pomaski, urodzony 11 kwietnia 1883 roku, wyświęcony na kapłana w 1911 roku, doktor prawa kanonicznego, magister filozofii, był wikariuszem w parafiach: Nur, Brańszczyk, Nasielsk, Krasne i Raciąż. Studiował na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Warszawskiego, a następnie pełnił funkcję prefekta w Seminarium Nauczycielskim w Wymyślinie oraz dyrektora i prefekta Prywatnego Gimnazjum Męskiego w Sierpcu. W czasie wojny duszpasterzował w parafii Dzierżenin. Po wojnie był administratorem parafii Krysk i Biała, wiceoficjałem Sądu

12. ks. Ignacy Marciniak (wicedyrektor Niższego Seminarium Duchownego)³⁴.

3. Zmiany w składzie kapituły w latach 1948-1961

Pierwszy wakat w ukonstytuowanym w ten sposób gremium kapitulnym nastąpił po śmierci prałata-archidiakona, ks. Leona Gościckiego (20 października 1948 roku). Chcąc obsadzić tę godność, biskup T. P. Zakrzewski, po myśli kan. 396 § 1 KPK, zwrócił się w tej sprawie Stolicy Apostolskiej. W odpowiedzi na ten wniosek ordynariusz płocki otrzymał pismo od prymasa Polski (z 20 grudnia tegoż roku), a był nim wówczas arcybiskup Stefan Wyszyński, mianowany 12 listopada 1948 roku następcą zmarłego 22 października tegoż roku kard. Augusta Hlonda. W piśmie tym nowy prymas Polski informował adresata, iż władzę mianowania na wymienioną prałaturę Kongregacja do Spraw Nadzwyczajnych przekazała jemu. Jednocześnie, na mocy otrzymanych od wymienionej dykasterii kurialnej 16 listopada 1948 roku szczególnych, upoważnił biskupa do dokonania nominacji przedstawionego kandydata, tj. ks. Kazimierza Targowskiego³⁵. Odtąd, gdy prowizja kanoniczna na daną prałaturę lub kanonię była zarezerwowana Stolicy Apostolskiej, biskup Zakrzewski zwracał się zawsze o upoważnienie do mianowania przedstawionego kandydata do kard. Stefana Wyszyńskiego³⁶.

Podczas posiedzenia nadzwyczajnego kapituły odbywającego się 21 grudnia 1949 roku w obecności biskupa, ten ostatni poinformował zgromadzonych, że prałatem archidiakonem został mianowany ks. Kazimierz Targowski, dotychczasowy prałat-dziekan³⁷.

Pozostaje rzeczą znamionną, że zwracając się do Stolicy Apostolskiej o obsadzenie godności archidiakona, biskup nie prosił jednocześnie o promowanie kogoś na prałaturę dziekańską, którą miał zwolnić ks. Kazimierz Targowski. Intencją rządcy diecezji było niewątpliwie zatrzymanie dziekanii dla swojego przyszłego biskupa pomocniczego, o mianowanie którego w międzyczasie wnio-

Biskupiego, wizytatorem diecezjalnym nauki religii szkół średnich, profesorem Wyższego Seminarium Duchownego i oficjałem Sądu Biskupiego. Do kapituły wszedł w 1947 roku. Zmarł 24 października 1963 roku. Zob. L. Lissowski, Ks. Leon Pomaski [nekrolog], MPP 49 (1964), nr 6-7, s. 164-166; Wierzbicki, jw., s. 157.

³⁴ Ks. Ignacy Marciniak, urodzony 25 lipca 1897 roku, wyświęcony na kapłana w 1922 roku, licencjat nauk przyrodniczych, studiował na Uniwersytecie w Lille we Francji. Po studiach został profesorem w Niższym i Wyższym Seminarium Duchownym. Aresztowany w październiku 1941 roku, był przetrzymywany w Łądzie n. Wartą, a następnie więziony w obozie koncentracyjnym w Dachau. Po wojnie kontynuował pracę w Niższym (także na stanowisku dyrektora) i Wyższym Seminarium Duchownym. Otrzymał godność prałata papieskiego. Do kapituły wszedł w 1947 roku. Zob. W. Jezusek, Ks. Ignacy Marciniak [nekrolog], MPP 48 (1963), nr 4, s. 75-78; Wierzbicki, jw., s. 153-154.

³⁵ AKD, Kapituła Katedralna Płocka, jw.

³⁶ Zob. tamże.

³⁷ Protokół z posiedzenia nadzwyczajnego kapituły z dnia 21 grudnia 1949 roku, AKKP, KPPU, k. 39v.

skował. Tak też zresztą niebawem stało się. W tym czasie, 12 grudnia 1949 roku zmarł ks. Feliks Słonicki, prałat-scholastyk, powstał więc drugi wakat w kapitule.

O mianowaniu przez papieża Piusa XII (28 kwietnia 1950 roku) biskupem pomocniczym ks. Piotra Dudźca, dotychczasowego referenta ds. duszpasterstwa w Kurii Diecezjalnej, powiadomiono o tym przez prymasa Stefana Wyszyńskiego 31 maja, ordynariusz poinformował oficjalnie kapitułę, a podczas jej posiedzenia nadzwyczajnego w dniu 15 czerwca 1950 roku odczytano jego pismo w tej sprawie³⁸ (sakrę biskupią nominat przyjął 29 czerwca).

Do obsadzenia wakujących dwóch miejsc w kolegium kanonicznym doszło 24 sierpnia 1950 roku, co wiązało się z innymi zmianami w jego składzie. Tak więc wprowadzony został do kapituły biskup Piotr Dudziec, otrzymując nominację na prałata dziekana. Z kolei na prałaturę scholastyka został posunięty ks. Wacław Jezusek (pominięcie tutaj w precedencji ks. Piotra Konteckiego podyktowane było niewątpliwie okolicznością pełnienia przezeń posługi poza Płockiem). Poza tym, ks. Jakub Wójcicki otrzymał kanonię kustosza, a ks. Leon Pomaski kanonię penitencjarza. Po przesunięciach o jedno miejsce ostatnich w procedencji kanoników, na zwolnioną dwunastą kanonię został mianowany przez biskupa ks. Zdzisław Piechna, kanclerz Kurii Diecezjalnej³⁹.

Po dokonaniu tych zmian skład osobowy kapituły oraz precedencja w tym gremium przedstawiały się następująco:

1. prepozyt: ks. Stanisław Figielski;
2. archidiakon: ks. Kazimierz Targowski;
3. dziekan: bp Piotr Dudziec (wikariusz generalny)⁴⁰;
4. scholastyk: ks. Wacław Jezusek;

³⁸ Protokół z posiedzenia nadzwyczajnego kapituły z dnia 15 czerwca 1950 roku, AKKP, KPPU, k. 43.

³⁹ Protokół z posiedzenia nadzwyczajnego kapituły z dnia 24 sierpnia 1950 roku, AKKP, KPPU, k. 45.

⁴⁰ Bp Piotr Dudziec, urodzony 20 października 1906 roku, wyświęcony na kapłana w 1932 roku, wyświęcony na biskupa w 1950 roku, magister teologii, był wikariuszem parafii Zegrze, a następnie w katedrze płockiej, profesorem, wychowawca i administratorem Diecezjalnej Szkoły Organistowskiej, prefektem szkół płockich, prefektem szkół w Sierpcu. W czasie wojny pełnił funkcję kapelana Czwartego Pułku Strzelców Konnych w Płocku, a potem duszpasterza w parafiach Krasne i Węgrzynowo. WS listopadzie 1940 roku został aresztowany i osadzony w Działdowie. Po zwolnieniu z obozu duszpasterzował w parafiach Niegardów, Chmielnik (diec. kielecka), w parafii św. Karola Boromeusza w Kielcach oraz w katedrze kieleckiej. W latach 1945-1947 był kanclerzem Kurii Diecezjalnej w Kielcach. Po powrocie do diecezji pełnił obowiązki referenta ds. duszpasterskich w Kurii Diecezjalnej, będąc jednocześnie wicekustoszem bazyliki katedralnej, oddając się w niej posłudze duszpasterskiej. Od 1948 roku był także profesorem Wyższego Seminarium Duchownego. Otrzymał godność szambelana papieskiego. Po przyjęciu sakry biskupiej był wikariuszem generalnym, a w latach 1961-1962 kierował diecezją jako wikariusz kapitulny. Uczestniczył w Soborze Watykański II (w jednej sesji). Podczas rządów diecezją administratora apostolskiego, bp. Jana Wosińskiego, a następnie za rządów diecezją biskupa płockiego Bogdana Sikorskiego był wikariuszem generalnym. Do kapituły wszedł w 1950 roku. Zmarł 13 czerwca 1970 roku. Zob. S. Wyczałkowski, Biskup Piotr Dudziec

5. kanonik kantor: ks. Piotr Kontecki;
6. kanonik kustosz: ks. Jakub Wójcicki;
7. kanonik penitencjarz: ks. Leon Pomaski;
8. kanonik teolog: ks. Roman Fronczak;
9. kanonik: ks. Ludomir Lissowski;
10. kanonik: ks. Stanisław Tenderenda;
11. kanonik: ks. Ignacy Marciniak;
12. kanonik ks. Zdzisław Piechna (kanclerz Kurii Diecezjalnej)⁴¹.

Zmiany w składzie kapituły zaszyły następnie po śmierci kanonika-kustosza, ks. Jakuba Wójcickiego (21 marca 1955 roku). Kanonię tę objął wówczas, 25 marca tego samego roku, ks. Roman Fronczak, uprzednio kanonik-teolog, a jego miejsce zajął ks. Ludomir Lissowski, dotąd piastujący kanonię dziewiątą. *Per ascensionem* przesunęli się na wyższe miejsca także pozostali trzej kanonicy: ks. Stanisław Tenderenda, ks. Ignacy Marciniak i ks. Zdzisław Piechna⁴². Na zwolnioną w ten sposób ostatnią kanonię biskup T. P. Zakrzewski mianował, dopiero po trwającym od dwóch i pół roku wakacie, tj. 9 września 1957 roku⁴³, ks. Romualda Zawistowskiego, prokuratora Wyższego i Niższego Seminarium Duchownego i administratora parafii Brwilno⁴⁴.

Skład osobowy gremium kapitulnego uległ dalszej zmianie po śmierci ks. Kazimierza Targowskiego (4 grudnia 1957 roku), prałata-archidiakona oraz po śmierci ks. Stanisława Figielskiego (20 sierpnia 1958 roku), prałata-prepozyta. W ten

[nekrolog], MPP 55 (1970), nr 8, s. 171-173; J. Wosiński, Bp Piotr Dudziec, MPP 55 (1970), s. 174-177; B. Sikorski, Bp Piotr Dudziec, MPP 55 (1970), nr 8, s. 177-178; W. Góralski, Biskup Piotr Dudziec, MPP 80 (1995), nr 7-8, s. 392-396; W. Góralski, Biskup Profesor Piotr Dudziec 1906-1970, w: *Mistrzowie i Nauczyciele*, jw., s. 11-24; Wierzbicki, jw., s. 167-168.

⁴¹ Ks. Zdzisław Piechna, urodzony 10 stycznia 1909 roku, wyświęcony na kapłana w 1934 roku, doktor prawa kanonicznego, magister teologii, studiował na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie. Po studiach był kapelanem Sióstr Pasjonistek w Płocku, sekretarzem Kurii Diecezjalnej i notariuszem Sądu Biskupiego. W czasie wojny administrował parafią Serock. Po wojnie został wicekanclerzem Kurii Diecezjalnej, notariuszem Sądu Biskupiego i profesorem Wyższego Seminarium Duchownego. Od 1950 roku był kanclerzem, a następnie wikariuszem generalnym w Kurii Diecezjalnej, a później oficjałem Sądu Biskupiego. Otrzymał godność prałata papieskiego. Do kapituły wszedł w 1950 roku, w latach 1970-1984 był jej prepozytem. Zob. M. M. Grzybowski, Ks. Zdzisław Piechna [nekrolog], MPP 70 (1985), nr 4, s. 139-141; W. Graczyk, Ksiądz Profesor Zdzisław Piechna 1909-1984, w: *Mistrzowie i Nauczyciele*, jw., s. 347-357; Wierzbicki, jw., s. 202.

⁴² AKJKP, KPPU, k. 75-75v.

⁴³ Protokół z posiedzenia zwyczajnego kapituły z dnia 9 września 1957 roku, AKKP, KPPU, k. 90v -91.

⁴⁴ Ks. Romuald Zawistowski, urodzony 15 stycznia 1904 roku, wyświęcony na kapłana w 1933 roku, był wikariuszem parafii Dzierzgowo, a następnie proboszczem parafii Grzebsk. W okresie wojny przebywał w Warszawie. Po wojnie został prokuratorem Wyższego i Niższego Seminarium Duchownego oraz administratorem parafii Brwilno. Otrzymał godność szambelana papieskiego. Do kapituły wszedł w 1957 roku. Zmarł 2 września 1964 roku. Zob. W. Jezusek, Ks. Romuald Zawistowski [nekrolog], MPP 50 (1965), nr 6, s. 141-143; Wierzbicki, jw., s. 159.

sposób zawakowały dwie pierwsze godności w kapitule; ich obsadzenie wymagało interwencji Stolicy Apostolskiej⁴⁵. Nic też dziwnego, że wakant przedłużał się.

Po uzyskaniu stosownego dekretu prymasa Polski, kard. Stefana Wyszyńskiego z dnia 21 stycznia 1959 roku, wydanego na podstawie specjalnych uprawnień, biskup płocki poinformował kapitułę w dniu 2 lutego tegoż roku, iż jej prepozytem został mianowany biskup Piotr Dudziec, dotychczasowy dziekan, archidiaconem zaś ks. Waław Jezusek, dotychczasowy scholastyk. Na kolejne prałatury zostali posunięci: ks. Piotr Kontecki, kanonik kantor – na dziekanie oraz ks. Roman Fronczak, kanonik-kustosz – na scholasterię⁴⁶.

Z kolei miesiąc później, bo 24 lutego 1959 roku, bp Zakrzewski dokonał przesunięć kanoników w ich procedencji, pozostawiając wolnymi dwie ostatnie kanonie. Wówczas to układ godności i kanonikatów ukształtował się następująco:

1. prepozyt: bp Piotr Dudziec;
2. archidiacon: ks. Waław Jezusek;
3. dziekan: ks. Piotr Kontecki;
4. scholastyk: ks. Roman Fronczak;
5. kanonik kantor: ks. Ludomir Lissowski;
6. kanonik kustosz: ks. Stanisław Tenderenda;
7. kanonik penitencjarz: ks. Leon Pomaski;
8. kanonik teolog: ks. Ignacy Marciniak;
9. kanonik: ks. Zdzisław Piechna;
10. kanonik: ks. Romuald Zawistowski;
11. kanonik: vacat;
12. kanonik: vacat⁴⁷.

Do obsadzenia wakujących kanonii doszło 12 września 1959 roku, kiedy to ordynariusz płocki jedenastym w precedencji kanonikiem mianował ks. Romana Berlińskiego⁴⁸, profesora Wyższego Seminarium Duchownego, na ostatnią zaś kanonie desygnował ks. Lecha Grabowskiego⁴⁹, dyrektora Muzeum Diecezjalnego i profesora wymienionej uczelni⁵⁰.

⁴⁵ AKKP, KPPU, k. 92 i 97.

⁴⁶ Tamże, k. 99 v.

⁴⁷ Zob. tamże, k. 99v-100; Por. Katalog duchowieństwa i parafii diecezji płockiej, Płock 1958, s. 8.

⁴⁸ Ks. Roman Berliński, urodzony 28 lutego 1909 roku, wyświęcony na kapłana w 1935 roku, doktor teologii, doktor filozofii, studiował na Papieskim uniwersytecie Gregoriańskim i Angelicum w Rzymie. Był inspektorem Niższego Seminarium Duchownego oraz profesorem Wyższego Seminarium Duchownego W czasie wojny pełnił obowiązki wikariusza w parafiach Joniec i Wrona (tej ostatniej był następnie administratorem). Po wojnie był profesorem w Niższym i Wyższym Seminarium Duchownym, administratorem parafii Słupno i prefektem szkół płockich. Do kapituły wszedł w 1959 roku. Zmarł 26 marca 1969 roku. Zob. S. Wyczałkowski, Ks. Roman Berliński [nekrolog], MPP 54 (1969), nr 5-9, s. 206-209; S. Welenc, Ksiądz Profesor Roman Berliński 1909-1969, w: Mistrzowie i Nauczyciele, jw., s. 47-61; Wierzbicki, jw., s. 166.

⁴⁹ Ks. Lech Grabowski, urodzony 3 października 1908 roku, wyświęcony na kapłana w 1938 roku, doktor filozofii, magister nauk humanistycznych, był wikariuszem parafii Rypin oraz w katedrze płockiej. Aresztowany w kwietniu 1940 roku był przetrzymywany w Działdowie,

Po zgonach w 1960 roku dwóch członków kapituły: ks. Piotra Konteckiego, prałata-dziekana (17 sierpnia) oraz ks. Ignacego Marciniaka (11 grudnia), gremium to liczyło trzech prałatów i siedmiu kanoników, w sumie dziesięć osób. Po przesunięciach w precedencji kanoników, dnia 25 marca 1961 roku biskup mianował kanonikiem ks. Seweryna Wyczalkowskiego⁵¹, proboszcza parafii św. Bartłomieja w Płocku, uprzednio także profesora Wyższego Seminarium Duchownego⁵². Natomiast nieobsadzona pozostawała godność dziekana, jej powierzenie bowiem było zastrzeżone Stolicy Apostolskiej). W ten sposób kapituła funkcjonowała w następującym składzie osobowym:

1. prepozyt: bp Piotr Dudziec;
2. archidiakon: ks. Wacław Jezusek;
3. dziekan: vacat;
4. scholastyk: ks. Roman Fronczak;
5. kanonik kantor: ks. Ludomir Lissowski;
6. kanonik kustosz: ks. Stanisław Tenderenda;
7. kanonik penitencjarz: ks. Leon Pomaski;
8. kanonik teolog: ks. Zdzisław Piecha;
9. kanonik: ks. Romuald Zawistowski;
10. kanonik: ks. Roman Berliński;
11. kanonik: ks. Lech Grabowski;
12. kanonik: ks. Seweryn Wyczalkowski⁵³.

Jak się okazało, nominacja ks. Seweryna Wyczalkowskiego była ostatnią (nie licząc kanonii honorowej ks. Jana Krawczyńskiego) dokonaną przez coraz bar-

a następnie więziony w obozach koncentracyjnych w Dachau, Gusen, Mauthausen i ponownie w Dachau. Po wyjściu z obozu studiował w Instytucie Katolickim w Paryżu oraz na Uniwersytecie Paryskim. Rozpoczął pracę w Seminarium Duchownym dla Polaków w Paryżu. Po powrocie do diecezji w 1959 roku został dyrektorem Muzeum Diecezjalnego i profesorem Wyższego Seminarium Duchownego. Otrzymał godność prałata papieskiego, a następnie protonotariusza apostolskiego. Do kapituły wszedł w 1959 roku. Zmarł 17 marca 1993 roku. Zob. A. Rojewski, Ks. Lech Grabowski [nekrolog], MPP 78 (1993), nr 5, s. 361; M. M. Grzybowski, Ks. Lech Grabowski [nekrolog], MPP 80 (1995), nr 7-8, s. 396-398; B. Gwiazda, Książd Profesor Lech Grabowski 1908-1993, w: Mistrzowie i Nauczyciele, jw., s. 177-218; Wierzbicki, jw., s. 224.

⁵⁰ Zob. AKKP, KPPU, k. 105 i 107.

⁵¹ Ks. Seweryn Wyczalkowski, urodzony 24 października 1905 roku, wyświęcony na kapłana w 1933 roku, licencjat filozofii, był wikariuszem w katedrze płockiej i wykładowcą w Biskupiej Szkole Organistowskiej. Studiował na Uniwersytecie w Lowanium (Belgia). Nie mogąc kontynuować studiów, w 1939 roku został wikariuszem parafii św. Bartłomieja w Płocku. Po wojnie pełnił obowiązki profesora w Niższym i Wyższym Seminarium Duchownym, a następnie został proboszczem wymienionej parafii i dziekanem płockim. Do kapituły wszedł w 1961 roku. Zmarł 2 sierpnia 1986 roku. Zob. M. M. Grzybowski, Ks. Seweryn Wyczalkowski [nekrolog], MPP 74 (1989), nr 10, s. 381-395; M. M. Grzybowski, Książd Profesor Seweryn Wyczalkowski 1905-1986, w: Mistrzowie i Nauczyciele, jw., s. 523-534; Wierzbicki, jw., s. 208-209.

⁵² Protokół z posiedzenia nadzwyczajnego kapituły z dnia 25 marca 1961 roku, AKKP, KPPU, k. 107.

⁵³ Zob. AKKP, KPPU, k. 107.

dzień niedomagającego, 78. letniego pasterza diecezji, w odniesieniu do kapituły katedralnej.

W dniu 26 listopada 1961 roku, w Miejskim Szpitalu Bielańskim w Warszawie, po piętnastu latach sprawowania rządów w diecezji płockiej, biskup Tadeusz Paweł Zakrzewski zakończył swoje życie. Następnego dnia, zebrana na posiedzeniu nadzwyczajnym kapituła oddała hołd zmarłemu, a dwa dni później dokonała kanonicznego wyboru wikariusza kapitulnego w osobie biskupa Piotra Dudźca⁵⁴.

4. Nominacje kanoników honorowych kapituły

W okresie pasterzowania biskupa Tadeusza Pawła Zakrzewskiego miały miejsce także nominacje na kanoników honorowych kapituły katedralnej, co stanowiło kontynuację trwającego już od dawna zwyczaju.

W okresie drugiej wojny światowej kilku kanoników honorowych kapituły, mianowanych przez arcybiskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego, poniosło śmierć męczeńską (ks. Stanisław Godlewski, proboszcz i dziekan w Rypinie, ks. Władysław Turowski, proboszcz i dziekan w Gąbinie i ks. Adam Zaleski, profesor Niższego Seminarium Duchownego), inni zmarli wówczas śmiercią naturalną (ks. Zygmunt Mosielski, proboszcz i dziekan w Płocku oraz ks. Henryk Kamiński, prokurator Wyższego i Niższego Seminarium Duchownego).

W momencie obejmowania rządów diecezją przez biskupa Zakrzewskiego kanonikami honorowymi pozostawali:

1. ks. Ignacy Krajewski, proboszcz parafii Mława-Wólka;
2. ks. Marian Okólski, proboszcz i dziekan w Gąbinie;
3. ks. Stanisław Pujdo, proboszcz i dziekan w Nasielsku;
4. ks. Józef Umiński, profesor Uniwersytetu Warszawskiego;
5. ks. Jakub Wójcicki, profesor Wyższego Seminarium Duchownego⁵⁵.

Gdy chodzi o nominacje na kanoników honorowych dokonane przez biskupa T. P. Zakrzewskiego, to otrzymali je:

1. ks. Wacław Gieryszewski, proboszcz i dziekan w Ciechanowie (1947);
2. ks. Mieczysław Żywczyński, profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (1956);
3. ks. Seweryn Wyczalkowski, profesor Niższego i Wyższego Seminarium Duchownego (1956);
4. ks. Roman Berliński, profesor Wyższego Seminarium Duchownego (1956);
5. ks. Edmund Szewczak, profesor i wicerektor Wyższego Seminarium Duchownego (1956);
6. ks. Lech Grabowski, profesor Seminarium Duchownego dla Polaków w Paryżu (1956);

⁵⁴ Protokół z posiedzenia nadzwyczajnego kapituły z dnia 29 listopada 1961 roku, AKKP, KPPU, k. 112-112v.

⁵⁵ Zob. AKKP, KPPU, k. 12v.

7. ks. Stanisław Grabowski, proboszcz parafii Seaforth w U. S.A. (1956);
8. ks. Piotr Szeffler, profesor Wyższego Seminarium Duchownego (1961);
9. ks. Jan Krawczyński, proboszcz i dziekan w Sierpcu (1961)⁵⁶.

Zakończenie

Kapituła Katedralna Płocka, „zrekonstruowana” w swoim składzie osobowym po drugiej wojnie światowej przez biskupa płockiego Tadeusza Pawła Zakrzewskiego, podjęła swoje statutowe funkcjonowanie – jako senat biskupi i zarazem gospodarz zniszczonej katedry płockiej – w oparciu o statuty nadane temu kolegium przez arcybiskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego 8 grudnia 1922 roku.

Po niezbędnym uzupełnieniu w 1947 roku składu prałatów i kanoników, tak dotkliwie zredukowanego do pięciu duchownych (w 1940 roku skład ten uzupełniła nominacja ks. Wacława Jezuska), rządca diecezji wykazywał następnie stałą troskę o systematyczne obsadzanie miejsc w kapitule zwolnionych wskutek wakacji powodowanych śmiercią członków tego gremium. Podczas gdy mianowanie na prałatury, a także na kanonie wakujące po tzw. domownikach papieskich, zastrzeżone przez obowiązujące wówczas prawo Stolicy Apostolskiej, wymagało od ordynariusza wdrażania określonych procedur, realizowanie pozostałych nominacji leżało w gestii jego samego.

W ciągu piętnastu lat swoich rządów w diecezji bp Zakrzewski dokonał nominacji (lub uzyskał je na prałatury lub kanonie zastrzeżone Stolicy Apostolskiej) w stosunku do trzynastu członków kapituły. Mianował ponadto dziewięciu kanoników honorowych tego kolegium (trzech spośród nich otrzymało następnie nominacje na kanoników gremialnych).

Należy stwierdzić, iż sprawa funkcjonowania Kapituły Katedralnej Płockiej znajdowała u wymienionego rządcy diecezji właściwe zrozumienie. Widoczna też była jego troska o obsadzanie wolnych miejsc w tym gremium odpowiednimi kandydatami.

RIASSUNTO

Il Capitolo Cattedrale do Płock, formato a cavallo del XI e XII secolo, composto dal 1903 dalle quattro prelature e otto canonicati, durante la seconda guerra mondiale ha subito dolorose perdite personali. I sette suoi membri (i quattro prelati e tre canonici) hanno perso la vita, vittime del nazismo tedesco, tra i quali il vescovo ausiliare Leon Wetmański (il preposito), martirizzato insieme con il suo vescovo diocesano Antoni Julian Nowowiejski in campo di concentramento a Działdowo.

Il successore del arcivescovo Nowowiejski, il vescovo Tadeusz Paweł Zakrzewski, vescovo di Płock negli anni 1946-1961, subito dopo la sua nomina ha iniziato delle azioni per

⁵⁶ Zob. tamże, k. 12v, 79v, 107, 111.

completare la composizione personale del suo Capitolo Cattedrale. Quelle azioni hanno portato a compimento nel 1947 allorchando il suddetto collegio capitolare ha ottenuto il suo pieno numero dei prelati e canonici. Durante gli anni seguenti, fino alla sua morte (1961), il vescovo di Płock completava i posti vacanti nel Capitolo causati dalla morte dei suoi membri.

W ciągu piętnastu lat swoich rządów w diecezji płockiej dokonał nominacji (lub uzyski) 12 kapłanów, lub kanoników, w tym 10 w diecezji płockiej i 2 w diecezji łódzkiej. Mianował ponadto dziewięć kanoników honorowych (z tego kościoła) (zob. spisob nich w tymże rozdziale, s. 4).
Należy stwierdzić, że spawa funkcjonowanie kapituły Katedralnej Płockiej znajdowało w wyjątkowo trudnej sytuacji, w szczególności w odnoścu do obsadzenia wolnych miejsc w tym gronie odpowiednimi kan-

W momencie obejmowania rządów w diecezji płockiej w 1947 roku, w skład kapituły Katedralnej Płockiej wchodziło 12 kanoników, w tym 10 w diecezji płockiej i 2 w diecezji łódzkiej. Mianował ponadto dziewięć kanoników honorowych (z tego kościoła) (zob. spisob nich w tymże rozdziale, s. 4).
Należy stwierdzić, że spawa funkcjonowanie kapituły Katedralnej Płockiej znajdowało w wyjątkowo trudnej sytuacji, w szczególności w odnoścu do obsadzenia wolnych miejsc w tym gronie odpowiednimi kan-

- 1. ks. Władysław Gieryszewski, proboszcz i dziekan w Ciechanowie
- 2. ks. Mieczysław Żywczyński, profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (1956)
- 3. ks. Seweryn Wyczalkowski, profesor Seminarium Diecezjalnego w Płocku

RIASSUNTO

Il Capitolo Cattedrale di Płock, formato a cavallo del XI e XII secolo, è un organismo ecclesiale che ha subito diverse trasformazioni durante il secondo millennio. Nel 1947, dopo la seconda guerra mondiale, il capitolo è stato riformato e ha ottenuto il suo pieno numero di prelati e canonici. Durante gli anni seguenti, fino alla sua morte (1961), il vescovo di Płock ha completato i posti vacanti nel capitolo causati dalla morte dei suoi membri.

Il successore del arcivescovo Nowowiejski, il vescovo Tadeusz Paweł Zakrzewski, vescovo di Płock negli anni 1946-1961, subito dopo la sua nomina ha iniziato delle azioni per completare la composizione personale del suo Capitolo Cattedrale.